

Deze factsheet is een uitgave van het NIVEL. De gegevens mogen met bronvermelding worden gebruikt (C.A.M. van Boheemen, E.C.G. van Geffen, M. Reitsma-van Rooijen, M. Heijmans & L. van Dijk). Afschaffen vergoeding benzodiazepines voor minderheid reden om te stoppen. NIVEL, januari 2010).

Afschaffen vergoeding benzodiazepines voor minderheid reden om te stoppen

Per 1 januari 2009 komen benzodiazepines niet meer in aanmerking voor vergoeding, op enkele uitzonderingen na. De afschaffing van de vergoeding is slechts voor een kleine minderheid van de mensen die na het bekend worden van de maatregel halverwege 2008 gestopt zijn de belangrijkste reden om te stoppen. Ook zijn de mensen die na 1 januari 2009 benzodiazepines zijn blijven gebruiken in het algemeen niet meer of minder gaan gebruiken. De helft van de huidige gebruikers die de benzodiazepines zelf moeten betalen, geeft aan de kosten redelijk te vinden.

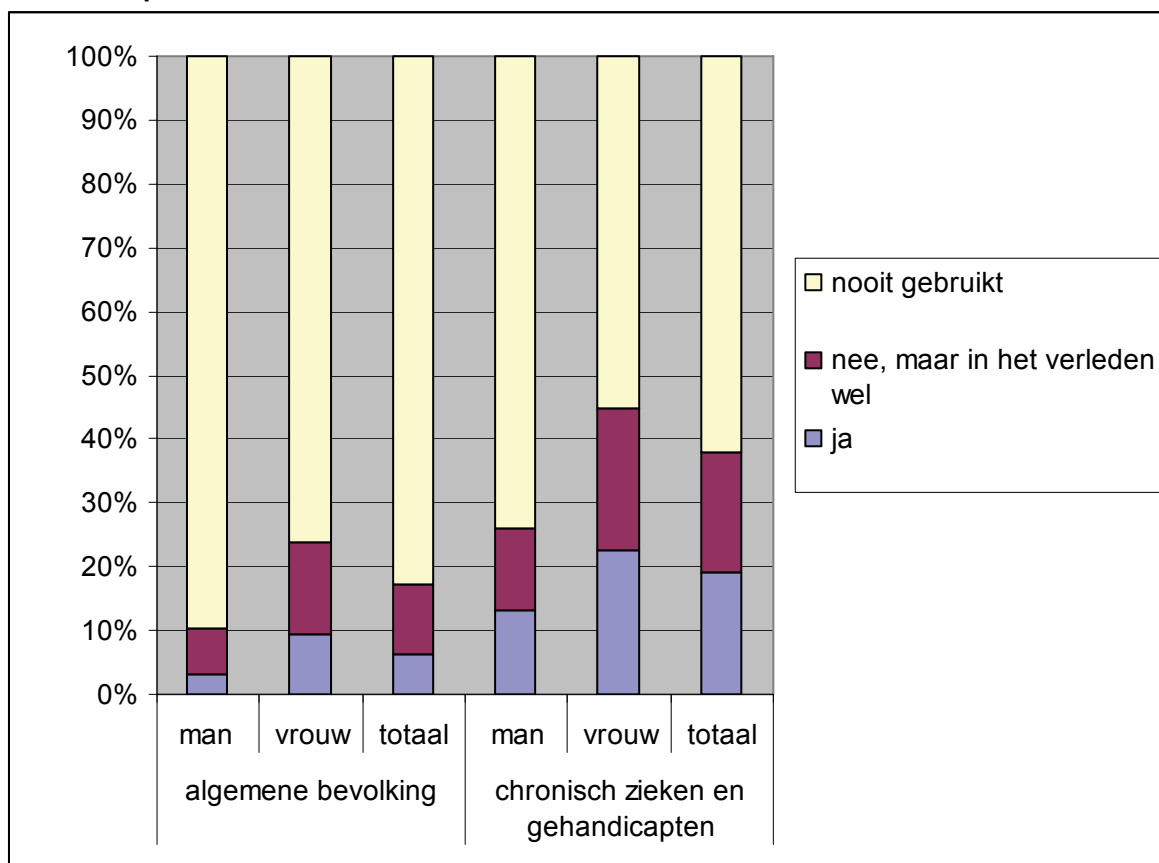
Inleiding

Benzodiazepines zijn doorgaans bedoeld om korte periodes van slapeloosheid of angststoornissen te overbruggen. De standaarden van het Nederlands Huisartsen Genootschap adviseren benzodiazepines alleen voor een korte periode te gebruiken, maximaal twee weken voor slaapstoornissen en maximaal twee maanden voor angststoornissen. Bij langdurig gebruik ontstaat gewenning en verslaving. Daarnaast vergroten de bijwerkingen spierverslapping, coördinatie- en concentratieproblemen en sufheid de kans op (verkeers)ongelukken. Heupfracturen bij ouderen als gevolg van benzodiazepinegebruik zijn berucht. Er is echter veel chronisch gebruik van benzodiazepines. Het terugdringen en voorkomen van chronisch gebruik was voor het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport één van de belangrijkste overwegingen om per 1 januari 2009 benzodiazepines, behoudens enkele uitzonderingen, niet meer te vergoeden. Een belangrijke vraag is of deze maatregel aanleiding is geweest voor patiënten om te stoppen met het gebruik van benzodiazepines en hoe gebruikers aankijken tegen de vergoeding. Om deze vraag te beantwoorden is in mei 2009 aan leden van het Consumentenpanel Gezondheidszorg (waarvan de samenstelling representatief is voor de algemene bevolking) en aan leden van het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten een aantal vragen gesteld over het gebruik van benzodiazepines voor en na bekendmaking van de maatregel en de invoering ervan.

Benzodiazepinegebruik nu en in het verleden

Ruim 6% van de 2250 mensen van 18 jaar en ouder in de algemene bevolking geeft aan in mei 2009 een benzodiazepine te gebruiken (zie figuur 1). Bijna 11% van deze 2250 mensen heeft de middelen in het verleden gebruikt. Van de chronisch zieken van 15 jaar en ouder gebruikt ruim 19% van de 2877 mensen een benzodiazepine en bijna 19% heeft ze in het verleden gebruikt.

Figuur 1 Percentage 'nooit-gebruikers', gebruikers en voormalig gebruikers van benzodiazepines

Verreweg de meeste voormalig gebruikers zijn voor de bekendmaking van de regeling halverwege 2008 gestopt (72% in de algemene bevolking en 73% bij de chronisch zieken en gehandicapten). In de algemene bevolking valt op dat in de tweede helft van 2008 ruim 2,5 keer zo veel mensen voor het laatst de medicijnen hebben opgehaald als in de eerste helft van 2008. Ook in 2009 zijn in de periode tot mei al meer mensen gestopt dan in de eerste helft van 2008. Voor chronisch zieken en gehandicapten geldt dit minder sterk. Deze trend binnen de algemene bevolking wordt bevestigd door gegevens van de Stichting Farmaceutische Kengetallen (SFK). De SFK heeft op basis van gegevens van meer dan 90% van de openbare apotheken geconcludeerd dat er in de eerste helft van 2009 9,7% minder gebruikers waren dan in het eerste halfjaar van 2008 (Van Geffen e.a., 2009).

Waarom zijn mensen gestopt nadat de maatregel bekend was?

Er zijn 65 mensen in het Consumentenpanel en 123 mensen in het panel chronisch zieken en gehandicapten die aangeven gestopt te zijn met het gebruik van benzodiazepines en die in de tweede helft van 2008 of in 2009 voor het laatst een benzodiazepine hebben gehaald. Bij deze voormalig gebruikers heeft de vergoedingsmaatregel mogelijk een rol gespeeld bij het stoppen. Om te kijken of dit daadwerkelijk het geval is, is voor deze groep berekend welk percentage de vergoeding noemt als reden om te stoppen.

Ondanks de daling in het gebruik, noemt slechts een klein percentage (3%) van de 65 mensen in de algemene bevolking de vergoeding als reden om te stoppen. Mogelijk hebben mensen de vergoeding niet als reden opgegeven omdat hun arts al had geadviseerd om te stoppen. Bijna 9% vermeldt dat de arts het beter vond te stoppen. Verreweg het grootste deel (71%) geeft aan gestopt te zijn omdat ze de middelen niet meer nodig hadden. Bij de chronisch zieken en gehandicapten geeft een groter deel (14%) van de 123 mensen de vergoeding als reden op dat ze geen benzodiazepines meer gebruiken. Bij bijna 15% vond de arts het beter om te stoppen en bijna 58% van de chronisch zieken en gehandicapten vond dat ze de middelen niet meer nodig hadden.

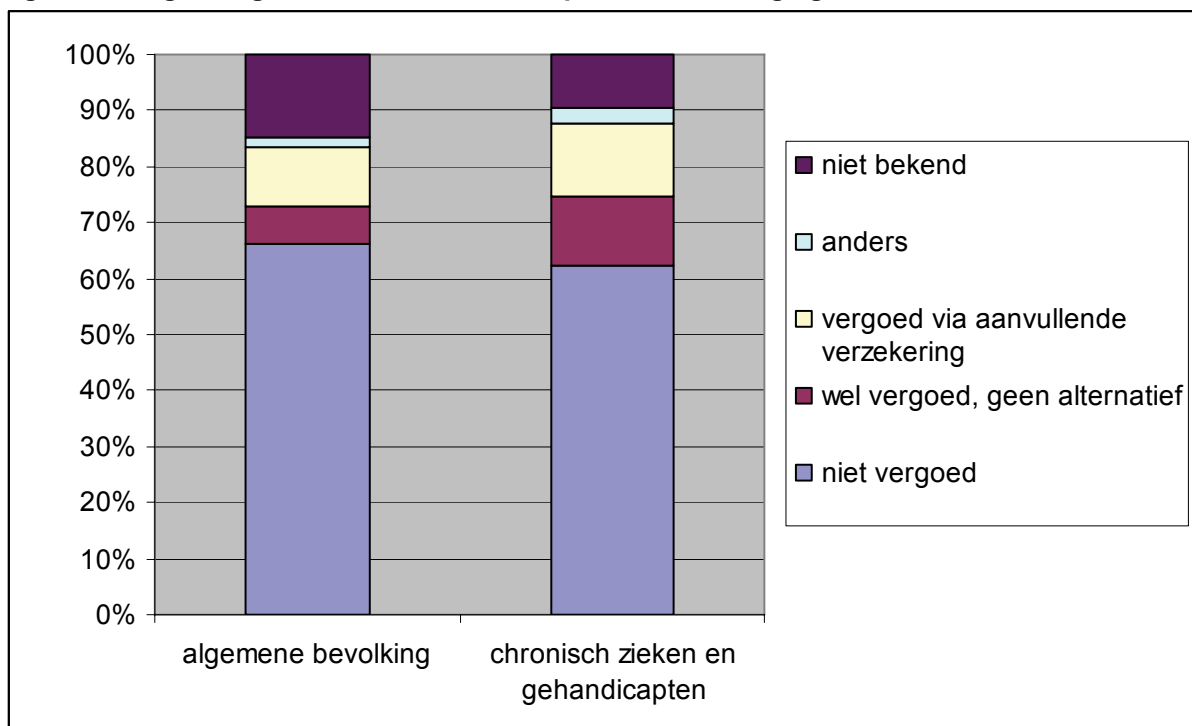
Is het gebruik van de huidige gebruikers veranderd?

Er zijn 140 mensen in het Consumentenpanel en 531 mensen in het panel chronisch zieken en gehandicapten die aangeven in mei 2009 benzodiazepines te gebruiken. Bijna 90% van de 140 mensen uit het Consumentenpanel geeft aan dit gebruik niet te hebben veranderd nu de middelen niet meer vergoed worden. Slechts 4% is minder gaan gebruiken en 3% gebruikt meer. 6% geeft aan de middelen incidenteel of wisselend te gebruiken. Van de chronisch zieken en gehandicapten is het gebruik ook voor 90% niet veranderd. Bijna 9% is minder gaan gebruiken. Ruim 1% is meer gaan gebruiken.

Eigen bijdrage en vergoedingen

Benzodiazepines worden nog wel vergoed voor enkele indicaties die vaak langdurig gebruik vereisen zoals epilepsie, multipele psychiatrische spasmen en palliatieve sedatie bij terminale zorg. Het gaat hierbij echter om enkele procenten van het aantal gebruikers. In de algemene bevolking geeft bijna 7% van de 142 huidige gebruikers aan het middel nog vergoed te krijgen omdat er geen alternatief is, bij de chronisch zieken en gehandicapten is dat ruim 12%. Via de aanvullende verzekering krijgt nog eens 10% van de gebruikers in de algemene bevolking en ruim 13% van de chronisch zieke en gehandicapte gebruikers hun benzodiazepines vergoed (figuur 2). Van de 93 huidige gebruikers die de benzodiazepines niet vergoed krijgen, vindt 42% de kosten hoog. De helft van deze mensen (50%) vindt het bedrag redelijk. Aan de chronisch zieken en gehandicapten is niet gevraagd wat men van de hoogte van de vergoeding vindt.

Figuur 2 Vergoedingsstatus van benzodiazepines voor huidige gebruikers

Conclusie

Uit SFK-gegevens blijkt dat het aantal gebruikers na invoering van de maatregel is gedaald. Mensen die na 1 juli 2008 gestopt zijn met benzodiazepinegebruik geven echter aan dat de maatregel nauwelijks invloed heeft gehad op de beslissing om te stoppen met het gebruik van benzodiazepines. Dit kan betekenen dat de daling vooral toe te schrijven is aan het feit dat er minder nieuwe gebruikers zijn. Omdat meer mensen aangeven in de tweede helft van 2008 te zijn gestopt dan in eerste helft is het echter waarschijnlijk dat er ook chronische gebruikers zijn gestopt. De vergoedingsmaatregel was dan niet de belangrijkste reden om te stoppen maar heeft mogelijk wel als signaal gefungeerd om de noodzaak van het gebruik te heroverwegen.

Onderzoeksmethode

Het Consumentenpanel Gezondheidszorg bestaat uit ongeveer 3000 mensen. In mei 2009 hebben 2959 panelleden een vragenlijst ontvangen met onder andere vragen over het gebruik van benzodiazepines. In totaal retourneerden 2256 mensen de vragenlijst (respons 76,2%). Deze respondenten zijn zodanig gewogen dat zij qua leeftijd en geslacht een representatieve afspiegeling van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder vormen. Omdat het consumentenpanel een doorsnede van de bevolking is, bevat dit panel ook chronisch zieken en gehandicapten.

Het Nationaal Panel Chronische Ziekten en Gehandicapten (NPCG-panel) bestaat uit zelfstandig wonende mensen met een chronische ziekte of lichamelijke beperking van 15 jaar en ouder. In mei 2009 hebben 3542 panelleden een vragenlijst ontvangen met onder andere vragen over het gebruik van benzodiazepines. In totaal retourneerden 2877 mensen de vragenlijst (respons 81,2%). De respondenten van het NPCG-panel zijn zodanig gewogen dat de verhouding tussen chronisch zieken en mensen met een handicap onder de respondenten gelijk is aan deze verhouding in de populatie.

Aangezien beide panels verschillen in samenstelling wat betreft achtergrondkenmerken zoals leeftijd, geslacht en opleiding, zijn de gegevens uit het consumentenpanel en het panel chronisch zieken en gehandicapten niet direct vergelijkbaar. Mogelijk worden verschillen tussen de beide panels verklaard door deze verschillen in samenstelling. De gegevens van het panel chronisch zieken en gehandicapten zijn gebruikt om te illustreren welke impact een vergoedingsmaatregel voor deze specifieke groep kan hebben.

Voor meer informatie over de panels

Consumentenpanel: consumentenpanel@nivel.nl

Nationaal Panel Chronisch Ziekten en Mensen met een handicap: npcg@nivel.nl.

Algemene informatie over het Consumentenpanel Gezondheidszorg vindt u op onze website: www.nivel.nl/consumentenpanel.

Algemene informatie over het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten vindt u op onze website: www.nivel.nl/npcg.

Literatuur

van Geffen K., van Boheemen C., van Dijk L., Van Hulten R. en Bouvy, M. Slechts 1 op 10 stopt na afschaffing vergoeding. Pharmaceutisch weekblad, 4 december 2009.